

Změny geografického vzdělávání ve Francii

Eduard Hofmann

Petra Janků

Úvodem

- Je příliš brzy na to, porovnávat systém francouzského školství s ostatními školskými systémy. Tím máme na mysli systém školství v České, popř. Slovenské republice. Všechny uvedené systémy procházejí permanentní reformou už několik let.
- Z dalšího srovnávání vynecháváme oblast řízení školství, což by zahrnovalo srovnávání systému řízení školství na úrovni ministerstev, např. MŠMT v ČR a Ministerstvo národního školství, vysokého školství a výzkumu ve Francii.
- Faktem zůstává to, že daleko více čerpáme ze srovnávání systému školství anglosaských zemí. Na vině je tomu především jazyková bariéra.

Cíle

- Cílem příspěvku je představit základní pilíře školské reformy ve Francii z hlediska geografického vzdělávání na základní škole.

Proč?

- Zejména proto, že současné pojetí francouzské školské geografie je v mnohém zajímavé a poučné i pro geografické vzdělávání nejen v České a Slovenské republice.

Komu je příspěvek určený

- Především všem, kteří jsou přístupní k inovacím v geografickém vzdělávání.

Kde lze najít základní materiál pro komparaci?

- Janků, P. *Komparace vzdělávacího systému ve Francii a České republice. Diplomová práce, PdF MU, 2014.*
- Nejedná se o vyčerpávající srovnání, ale o základ k dalším, výzkumně zaměřeným studiím. Např. Analýza učebních úloh ve francouzských učebnicích geografie apod.

Představení základních pilířů probíhající školské reformy

1. Společný základ znalostí a dovedností ustanovený v zákoně z 23. června roku 2005 vstupuje v platnost 11. června 2006 vydáním Dekretu o společném základu znalostí a dovedností (*Le décret relatif au socle commun de connaissances et de compétences*). Jedná se o dokument, který vychází z osmi klíčových kompetencí vypracovaných Evropským parlamentem.

Představení základních pilířů probíhající školské reformy

2. Období v letech 2007 – 2010 je bráno jako zkušební. V základních školách společný rámec platí od začátku školního roku 2007 a na nižších středních školách od školního roku 2009. Jeho zavedení nenechalo odborníky, a také veřejnost bez povšimnutí, naopak byl podnětem k rozsáhlým diskuzím, přednáškám, schůzím atd. Od školního roku 2009 jsou francouzští žáci testováni z mateřského jazyka a matematiky.

Představení základních pilířů probíhající školské reformy

3. V roce 2013 došlo k zatím poslední změně. Zákon z 8. června 2013 vytvořil nový Společný základ znalostí, dovedností a kulturního přehledu (*Socle commun de connaissances, de compétences et de culture*), ve kterém došlo oproti starší verzi k několika změnám.

Představení základních pilířů probíhající školské reformy

Společný základ znalostí, dovedností a kulturního přehledu je tvořen ze sedmi gramotností:

1. Výuka francouzského jazyka
2. Cizojazyčná gramotnost
3. Matematická, přírodní a technická gramotnost
4. Komunikační a infromatická gramotnost
5. **Humanitní gramotnost (zeměpis, dějepis, občanská výchova)**
6. Sociální a občanská gramotnost
7. Gramotnost v rozvoji individualit a iniciativ žáka

Podklady pro komparaci

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM VÝUKY GEOGRAFIE VE FRANCII NA PŘÍKLADU ZE 6. ROČNÍKU

OBYDLENÁ PLANETA ZEMĚ

I. Moje bydliště: krajina a území (10%)

a) Teoretická východiska

Čtení mapy a objevování území v okolí bydliště (místa, čtvrtě, dopravní sítě).

Okolí bydliště je představeno na více úrovních (regionální, národní a světové).

b) Vybrané příklady

Je doporučeno, aby výuka probíhala i v terénu. Prostřednictvím tohoto učiva se žáci učí manipulovat s geografickými a kartografickými pomůckami, jako jsou: učebnice, mapy a plány různých území např. čtvrtě nebo města, mapy dopravních sítí, turistická mapy, obrázky, letecké snímky, nejpoužívanější geografické informační systémy.

c) Očekávané výstupy

Žák:

- Lokalizuje okolí svého bydliště v rámci regionu a Francie,
- Francii lokalizuje na různých mapách světa a na glóbu,
- Lokalizuje kontinenty a oceány na různých mapách a družicových snímcích,
- Orientuje se v krajině, k určení místa využívá světových stran a významných geografických bodů,
- Popíše jednotlivé složky místní krajiny,
- Popíše vybranou cestu s použitím základních znalostí o jejich vzdálenostech a časech,
- Vytvoří jednoduchý náčrt pro prezentaci okolí svého bydliště nebo místního území.

ZÁKLAD PRO SROVNÁNÍ OBSAHOVÉ NÁPLNĚ VÝUKY GEOGRAFIE FRANCIE - 6. ročník

OBYDLENÁ PLANETA ZEMĚ

I. Moje bydliště: krajina a území (10%)

II. Kde žijí lidé na Zemi? (20%)

III. Život ve městě

IV. Život na venkově

V. Život na pobřeží

VI. Život v místech s nepříznivými podmínkami (15%)

VII. Výběr tématu na učiteli.

Čas a výběr tématu je na učiteli a je určený k tomu, aby učitelé rozvinuli některé ze studovaných témat v ročníku nebo řešili otázky spojené s aktuálním děním ve světě.

ZÁKLAD PRO SROVNÁNÍ OBSAHOVÉ NÁPLNĚ VÝUKY GEOGRAFIE

FRANCIE - 7. ročník

LIDSTVO A TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ

I. Principy trvale udržitelného rozvoje (25%)

Dynamika obyvatelstva a trvale udržitelný rozvoj

II. Nerovnoměrný vývoj života ve světě (35%)

Rozdílné environmentální hazardy ve světě

Chudoba ve světě

III. Nerovnoměrné rozmístění zdrojů ve světě (35%)

Potravinové zabezpečení ve světě

Přístup k vodním zdrojům

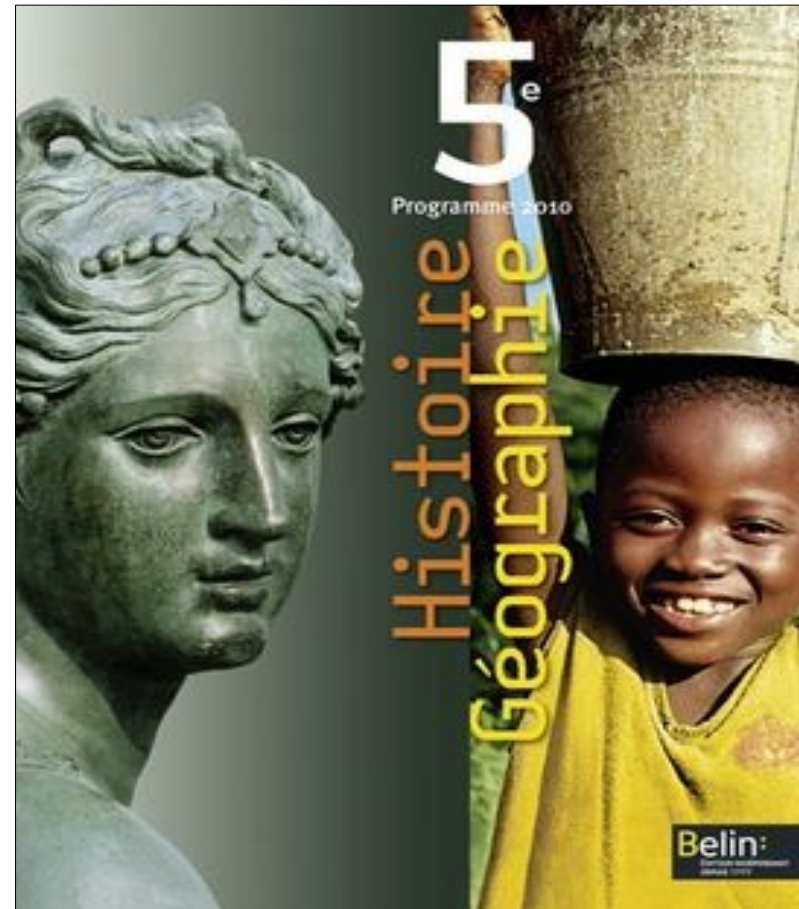
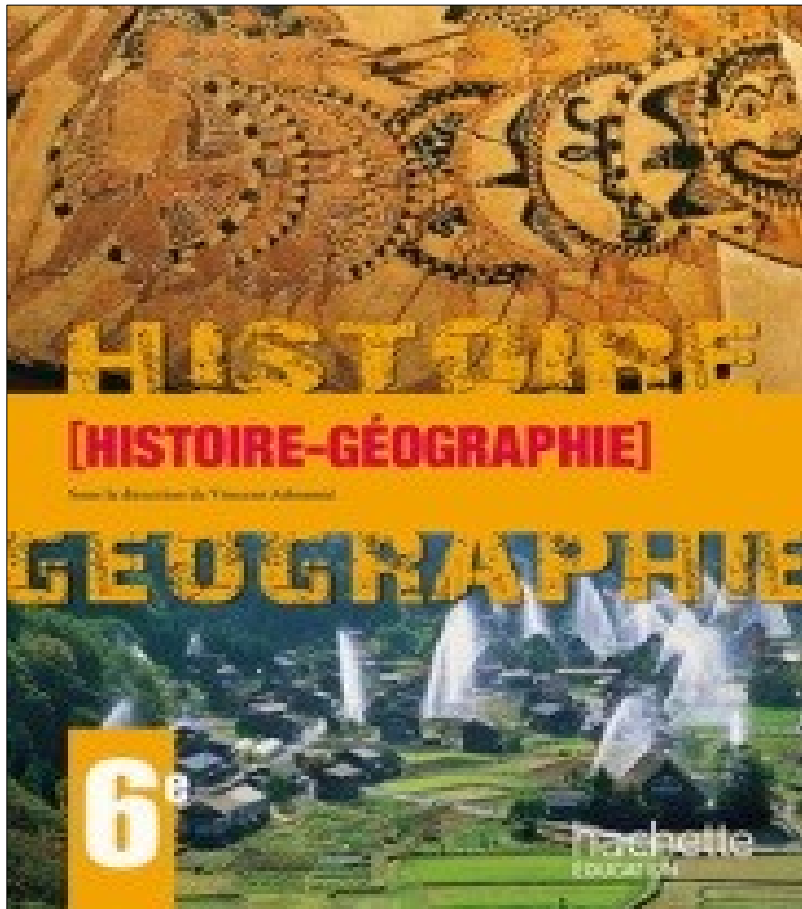
Využívání a dělení oceánů a jejich zdrojů

Atmosféra

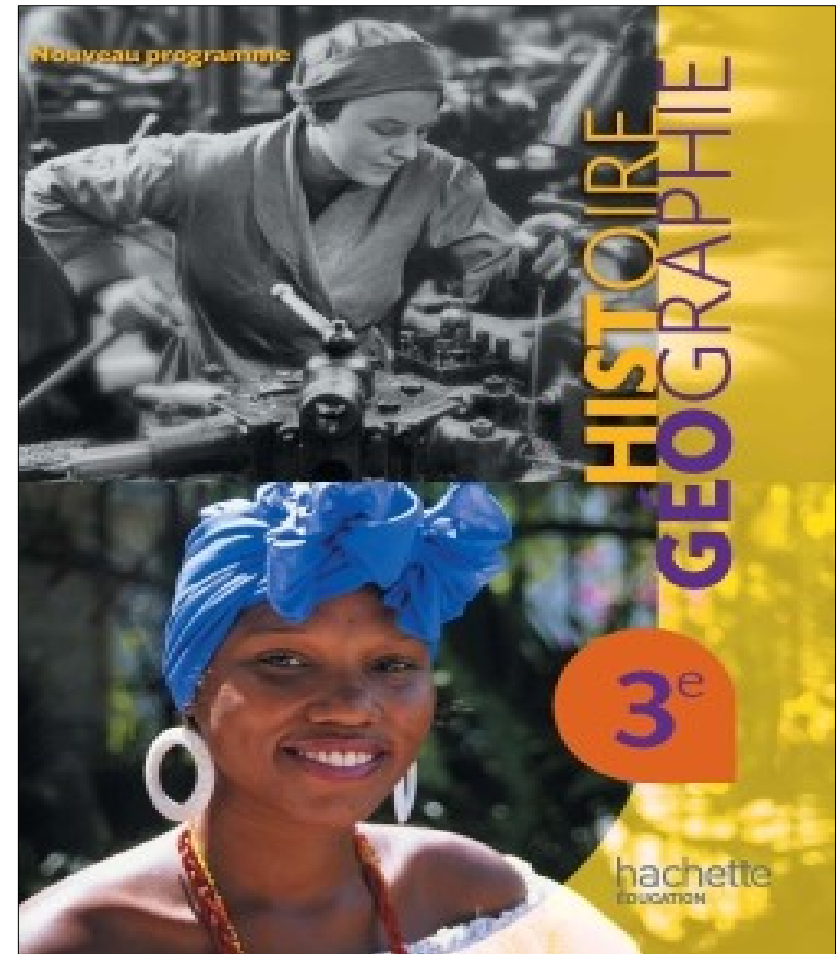
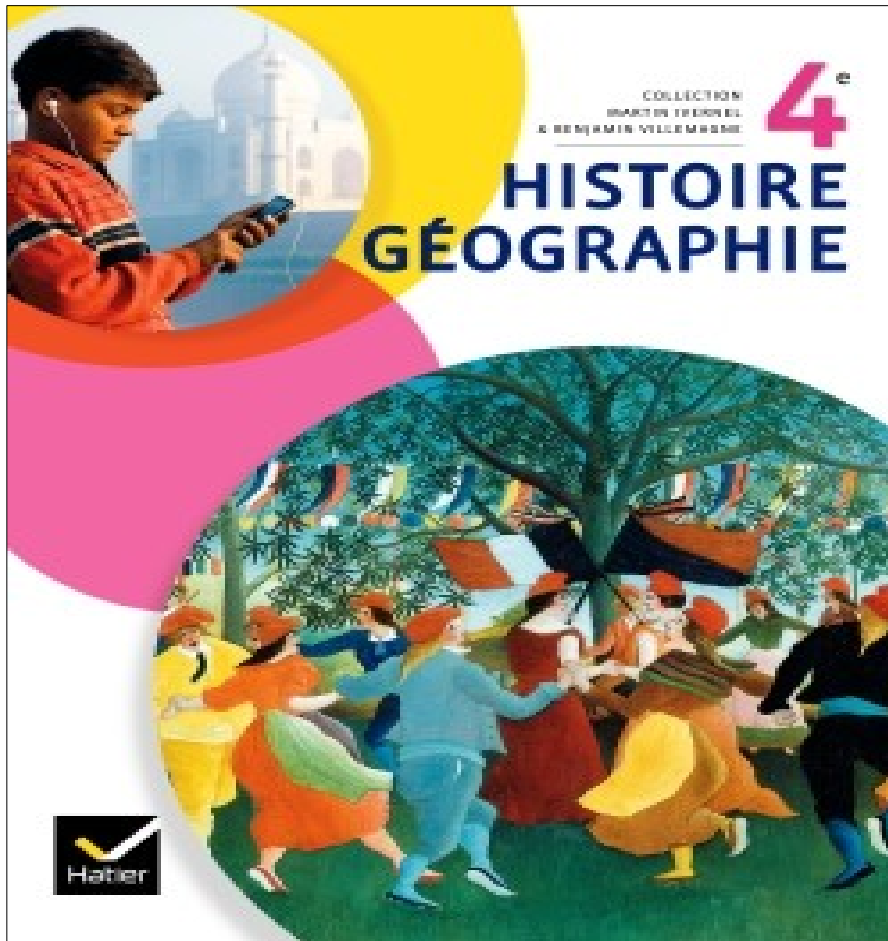
Rozmístění a distribuce energetických zdrojů

IV. Výběr tématu na učiteli (5%)

Francouzské učebnice geografie

Francouzské učebnice geografie

*Ukázka úvodní kapitoly z francouzské učebnice zeměpisu
(Zdroj: Histoire, Géographie, Hachette 2012)*

Chapitre 18 **L'organisation du territoire français**

Chiffres clés

Les contrastes territoriaux	Le poids de la région parisienne
<ul style="list-style-type: none">• 3 régions concentrent 45 % du PIB : Île-de-France, Rhône-Alpes et Provence-Alpes-Côte d'Azur• 751 zones urbaines sensibles en France	<ul style="list-style-type: none">• 28,6 % du PIB français• 1er bassin d'emploi européen• 2e zone mondiale d'implantation des 500 plus grandes entreprises internationales• Paris : 1re destination touristique mondiale

• Quels sont les principaux contrastes territoriaux en France ?
• Quelles sont les politiques menées pour améliorer l'organisation du territoire ?

1 Le quartier d'affaires de la Défense, dans l'agglomération parisienne. Au second plan, on distingue le centre de Paris.
A : Grande Arche, B : Arc de triomphe de l'Étoile, C : Musée du Louvre, D : Notre Dame-de-Paris
1. Citez des monuments et des bâtiments qui montrent l'influence nationale et mondiale de Paris.

2 Le viaduc de Millau. Il permet de relier Paris à Montpellier par l'autoroute A75, à travers le Massif central.
1. Décrivez la photographie et expliquez dans quel type d'espace se situe le viaduc.
2. Quelle difficulté le viaduc permet-il de résoudre ?

Žáci jsou vedeni k samostatnému uvažování a velmi často se setkáváme s úkolem popsat dva protikladné obrázky. U tohoto tématu popisují rozdíly v městské aglomeraci a na venkově.

Thème 2 - DES INÉGALITÉS DEVANT L'ALPHABÉTISATION

CONNAISSANCES

Éducation et développement

L'inégal accès à l'éducation et au savoir représente un frein majeur au développement, en particulier lorsqu'il touche les femmes. Les inégalités en ce domaine sont mises en relation avec les inégalités de développement.

DÉMARCHES

On confronte des cartes de l'accès à l'éducation et de la richesse à l'échelle mondiale.

Elles sont expliquées à partir des exemples comparés de l'alphabétisation et de l'accès à l'éducation dans un pays pauvre et dans un pays développé.

CAPACITÉS

Localiser et situer les deux pays étudiés

Décrire la situation de l'alphabétisation et de l'accès à l'éducation dans un pays pauvre et dans un pays développé

Lire et décrire les principales inégalités sur un planisphère de l'alphabétisation ou de l'accès à l'éducation

Thème 3 - DES INÉGALITÉS DEVANT LES RISQUES

CONNAISSANCES

Risques et développement

L'inégale vulnérabilité des sociétés face aux risques est le résultat de différents facteurs parmi lesquels le niveau de développement occupe une place majeure. L'action de l'homme dans l'aménagement des territoires et sa perception des risques aggravent ou réduisent l'exposition aux risques.

DÉMARCHES

Deux études de cas :

Une catastrophe naturelle

- dans un pays développé,
- dans un pays pauvre.

La comparaison démontre que deux aléas d'intensité voisine frappant deux sociétés différentes peuvent provoquer des dommages de nature et d'ampleur inégales.

Ces études de cas sont mises en contexte au niveau mondial en s'appuyant sur des planisphères que l'on confronte (répartition de la population, risques naturels, Indice de Développement Humain...).

CAPACITÉS

Localiser et situer les deux pays étudiés

Décrire une catastrophe naturelle et ses conséquences

Expliquer :

- la différence entre les conséquences d'une catastrophe dans un pays du Nord et dans un pays du Sud.
- la relation entre vulnérabilité et développement

Thème 4 - LA PAUVRETÉ DANS LE MONDE (obligatoire)

CONNAISSANCES

Pauvreté et développement

Une part importante de l'humanité vit dans la pauvreté. La pauvreté constitue un frein au développement et un accélérateur des crises environnementales.

DÉMARCHE :

Des exemples appuyés sur des paysages permettent de décrire les conditions de vie de populations pauvres.

Les inégalités socio-spatiales sont prises en compte aux différentes échelles.

À l'échelle mondiale des cartes et des indicateurs statistiques (indicateurs de pauvreté humaine, de richesse et de développement humain) sont confrontés pour mettre en évidence les inégalités de développement.

CAPACITÉS

Décrire :

- les conditions de vie d'une population pauvre
- les inégalités à différentes échelles.

Lire et décrire une carte significative de la richesse et de la pauvreté dans l'espace mondial

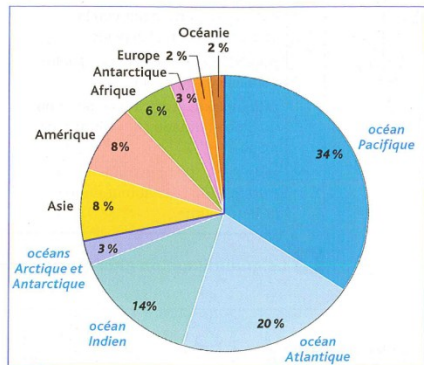
Localiser et situer les pays les plus pauvres du monde

Francouzské učebnice geografie

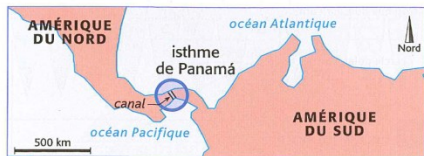
- Učebnice z nakladatelství Hachete jsou velice dobře graficky vybavené. Obsahují především celou škálu nonverbálních prvků, ke kterým jsou vytvářeny učební úlohy. Plní tak i funkci pracovního sešitu.
- Zastánci nových učebnic se především snaží o to, aby se z geografie, jako popisného předmětu stal dynamický předmět, který žákům umožní lépe pochopit aktuální dění dnešního světa (Roumégous, 2002).

Océans et continents

Les **océans** et les **mers** recouvrent environ 71 % de la superficie du globe, d'où le nom de « planète bleue » donné à la Terre. Les **continents** représentent un peu plus de 29 % de la surface du globe.

1 La répartition des océans et des continents à la surface de la Terre.

2 L'isthme de Panamá.

3 Le détroit de Gibraltar.

4 Les océans et les continents.

Vocabulaire

- continent (un)** : immense étendue de terres entourée par des océans et des mers.
- détroit (un)** : passage maritime étroit situé entre deux terres.
- isthme (un)** : passage terrestre étroit situé entre deux mers.
- mer (une)** : étendue d'eau salée plus petite qu'un océan.
- océan (un)** : immense étendue d'eau salée.

Questions

Trouver des informations dans des documents

- Doc. 1** Pourquoi appelle-t-on la Terre, la « planète bleue » ?
- Doc. 1** Quel est le nom du plus grand océan ?
- Doc. 2** Quels océans l'isthme de Panamá sépare-t-il ?
- Doc. 3** Quels continents sépare le détroit de Gibraltar ?
- Doc. 4** Quel détroit sépare l'Asie et l'Amérique ?

Mettre en relation des documents

- Doc. 1 et 3** Quel pourcentage de la surface totale de la Terre représentent les continents ?

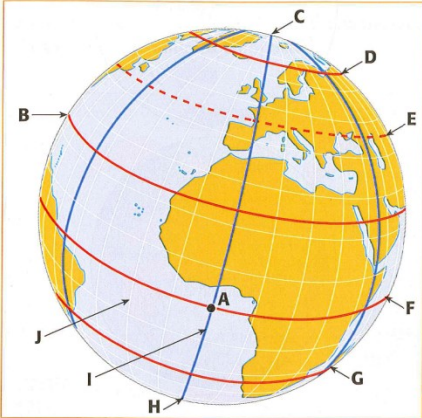
Compléter un tableau

7. Recopiez le tableau ci-dessous et complétez-le.

Pour aller de...	Vers...	Passage le plus court
Europe	Afrique	Détroit de
Afrique	Isthme de
.....	Amérique du Nord	Détroit de
Amérique du Nord	Isthme de

Réviser

1 Se repérer dans l'espace

1. À quels repères géographiques correspondent les lettres : B ; C ; D ; E ; F ; G ; H ; I ; J ?

Aidez-vous de la liste suivante :

- l'équateur ;
- le 45° parallèle Nord ;
- le cercle polaire arctique ;
- le méridien de Greenwich ;
- le pôle Nord ;
- le pôle Sud ;
- le tropique Nord (du Cancer) ;
- le tropique Sud (du Capricorne) ;
- un méridien.

2. Donnez les coordonnées géographiques du point A.

Doc. 1 Le quadrillage du globe terrestre.

2 Connaître les mots de la géographie

Sur votre cahier, recopiez pour chaque mot (1 à 5) la définition qui convient (A à E).

1. Échelle	A. Cercle imaginaire parallèle à l'équateur.
2. Latitude	B. Rapport entre une distance mesurée sur la carte et la distance correspondante mesurée sur le terrain.
3. Longitude	C. Distance d'un lieu par rapport au méridien 0 degré.
4. Méridien	D. Distance d'un lieu par rapport à l'équateur. Elle se calcule en degrés.
5. Parallèle	E. Demi-cercle imaginaire reliant les pôles.

3 Retenir l'essentiel

Pour vérifier si les éléments essentiels du chapitre sont connus, faites correspondre, sur votre cahier, chaque question (1 à 3) avec la réponse qui lui convient (A à C).

1. Comment connaît-on la position d'un lieu sur la Terre ?	A. Les océans représentent environ 71 % de la surface de la Terre alors que les continents ne recouvrent que 29 % de la surface du globe.
2. D'où vient le nom de « planète bleue » donné à la Terre ?	B. On se sert d'une carte dont l'échelle indique le niveau de réduction par rapport à la réalité. Il existe des petites échelles et des grandes échelles.
3. Comment représente-t-on un espace sur une surface plane ?	C. On se sert de ses coordonnées géographiques, c'est-à-dire de sa latitude et de sa longitude.

Appliquer

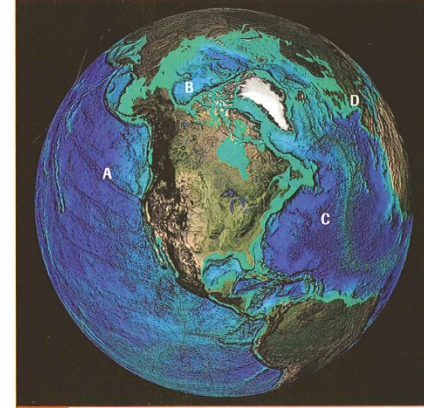
1 Identifier des lieux sur un globe

voir p. 204-205 et p. 208-209

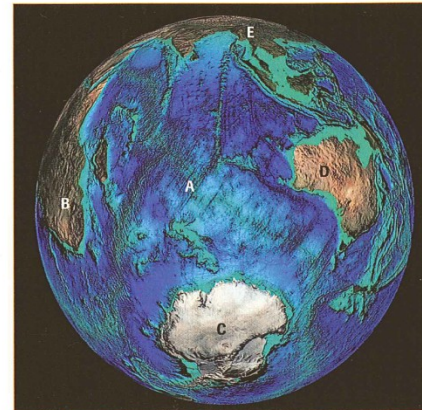
Socle commun : connaître les grands ensembles physiques (océans, continents).

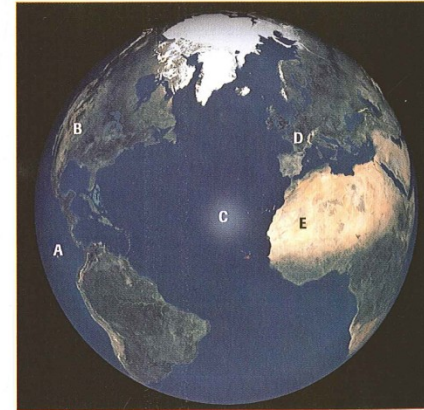
Doc. 1

Doc. 2

Doc. 3

Doc. 4

1. **Doc. 1** À quoi correspondent les lettres A, B, C et D ? Aidez-vous de la liste suivante : France ; mer Méditerranée ; océan Atlantique ; océan Indien.
2. **Doc. 2** À quoi correspondent les lettres A, B, C et D ? Aidez-vous de la liste suivante : France ; océan Atlantique ; océan Glacial Arctique ; océan Pacifique.

3. **Doc. 3** À quoi correspondent les lettres A, B, C, D et E ? Aidez-vous de la liste suivante : Afrique ; Antarctique ; Asie ; Australie ; océan Indien.
4. **Doc. 4** À quoi correspondent les lettres A, B, C, D et E ? Aidez-vous de la liste suivante : Afrique ; Amérique ; France ; océan Atlantique ; océan Pacifique.

Co víš ze 6. ročníku o vzniku kontinentů?

Které informace ze světa potvrzují, že pohyb litosférických desek stále probíhá? Čeho se týkají? Uveď příklady.

Slova kontinent a světadíl jsou ve spisovné češtině synonyma.

Z hlediska zeměpisného jde o odborné názvy různého významu. Kontinenty: Afrika, Amerika, Antarktida, Austrálie, Eurasie

Například Eurasii chápeme jako kontinent a Evropu a Asii jako světadíly. Uvažuj: Je Afrika kontinent, nebo světadíl?

JAK JE SVĚT ROZDĚLEN

V šesté třídě jsme se zabývali tzv. obecným zeměpisem, základními složkami zeměpisného prostředí. Objektom našeho poznávání byla celá planeta Země, její přírodní podmínky, příroda, obyvatelé a jejich činnost.

V tomto školním roce se budeme zabývat zeměpisem oblastním (regionálním). Zaměříme se na poznávání oblastí (regionů), na které je svět rozdělen.

Svět je možné dělit z mnoha hledisek a různými způsoby. V podstatě jde vždy o vymezení hranic v zeměpisném prostředí Země. Podívejme se nyní na různá rozdělení. Díky nim se můžeme přesunout na jednotlivé kontinenty, do jejich oblastí, států a jejich menších samosprávných celků, v České republice pak až do okresu, ve kterém leží naše obec.

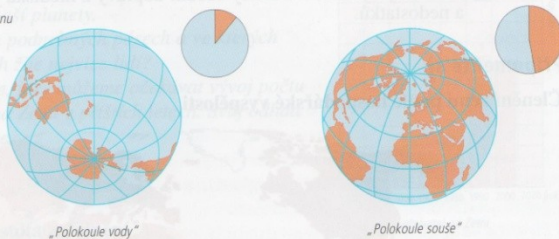
Planeta Země

Pevniny a oceány

Kdybychom se k Zemi blížili z vesmíru, zjistili bychom, že její rozdělení je na první pohled velmi nápadné. Dobře rozeznatelné jsou pevniny a oceány. Vzhledem k tomu, že z určitého pohledu vidíme jen jednu polokouli Země, bylo by důležité i to, odkud bychom přiletali.

Výšeový graf podléhá souše a oceánu na Zemi v %

pevнина
voda

Jak už víte ze 6. třídy, z celkové plochy naší planety zaujímá největší část **světový oceán**. Zabírá přes dvě třetiny rozlohy povrchu Země. Na **pevninu** tak připadá asi jedna třetina. Kdybychom se k Zemi přiblížili ještě více, bude nápadné rozdělení pevniny na **kontinenty** a dělení mořského prostoru na **oceány**. Obecně se uvádí, že kontinentů je pět a oceány jsou čtyři. Z hlediska historického a kulturního vývoje lidstva rozlišujeme sedm světadílů.

Rozlohy světadílů v mil. km²

Bylo vždy rozmístění kontinentů na Zemi stejné jako dnes? Zdůvodněte své tvrzení.

Uveďte názvy všech kontinentů v pořadí od největšího k nejmenšímu. Na které polokouli jednotlivé kontinenty leží? Na kolik světadílů dělíme pevninu? Vyjmenujte je.

JAK JE SVĚT ROZDĚLEN

Světový oceán se dělí na čtyři části: Tichý, Atlantský, Indický a Severní ledový (Arktický) oceán. Okrajové části oceánů se nazývají **moře**. Takovým mořím, která jsou volně přístupná z oceánu, říkáme **okrajová** (např. Arabské moře). Moře, která od oceánu odcházejí průlivy a jsou obklopena pevninou, označujeme jako moře **vnitřní** (např. Černé moře).

Rozlohy oceánů v mil. km²

1. Vypočítejte a uveďte ve zlomku, jak velkou část z celkové rozlohy pevniny zaujímá Asie.
2. Vypočítejte a uveďte ve zlomku, jakou část z celkové rozlohy světového oceánu zaujímá Atlantský oceán.

Naše kosmická loď se blíží stále více k zemskému povrchu, ale kromě ostrovů a poloostrovů už další dělení není tak zřetelné. Hranici snad mohou připomínat horské hřbety a vodní toky, avšak z hlediska přírodních poměrů hranic v pravém slova smyslu nejsou.

Určitě jste již slyšeli takové pojmy jako Blízký východ, Sibiř, Polynésie nebo Středomoří. Jsou to názvy částí světadílů či oceánů – regionů, které mají něco společného, například polohu, přírodní podmínky, vlastní historický vývoj apod.

Které evropské státy patří do oblasti Středomoří? Co mají státy této oblasti Evropy společného? Pracujte s atlasem.

Shrnutí

Již z vesmíru je patrné rozdělení povrchu Země na oceány a pevniny (kontinenty). Světový oceán tvoří čtyři oceány: Tichý, Atlantský, Indický a Severní ledový. Na pevnině se rozkládá sedm světadílů: Asie, Severní Amerika, Jižní Amerika, Afrika, Evropa, Antarktida a Austrálie a Oceánie. Ty lze podle různých hledisek dále dělit.

Otázky a úkoly

1. Prohlédněte si družicový snímek planety Země u motivačního textu na str. 10. Které světadíly a které oceány vidíte?
2. Porovnejte celkovou rozlohu pevniny a světového oceánu. Pokuste se znázornit zjištěné údaje pomocí výšeového grafu (viz str. 10).

Počet oceánů není pevně stanoven. Někteří zeměpisci uvádějí jako pátý oceán Jižní oceán.

Jak využívali lidé v dávných dobách tvary zemského povrchu k vymezení území, na kterém žili?

CROCQUIZ

Obrázky

Zprávy

Mapy

Videa

Více ▾

Vyhledávací nástroje

L'organisation du territoire

- Un empire organisé par des métropoles
 - métropole mondiale
 - empire de commandement
 - métropole régionale
 - le reste de l'empire (région, pays, etc.)
- Des espaces inégalement structurés et productifs
 - espace très industrialisé et urbanisé
 - espace de haute technicité (services)
 - espace rural spécialisé en agriculture
 - espace à dominante agricole ou forestière
- Un territoire ouvert sur la mondialisation
 - aéroports
 - ports de commerce (navires marchands)
 - routes nationales

L'ORGANISATION DU TERRITOIRE AMERICAIN

- Un territoire métropolitain
 - A
 - B
 - C
- Facteurs dynamiques
 - D
 - E
 - F
 - G
 - H
 - I
 - J
- Contraintes territoriales
 - K
 - L
 - M

Les contrastes du peuplement en Chine

La Chine est le pays le plus peuplé du monde (1,3 milliard d'habitants). La répartition de la population est très inégale sur son territoire, et l'exode rural ne fait qu'augmenter ces inégalités.

Vocabulaire

exode rural (un) : départ massif des habitants des campagnes vers les villes.

2 L'exode rural

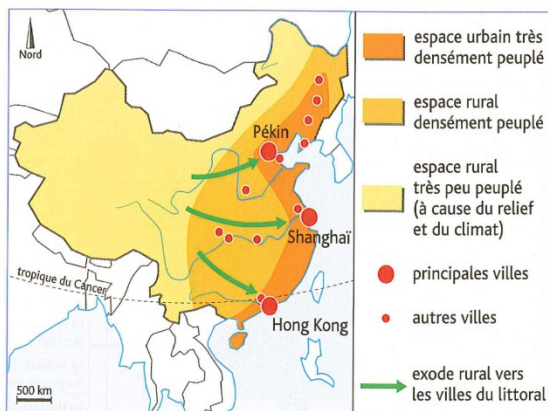
Depuis le milieu des années 1990, mon père se plaignait régulièrement de notre pauvreté.

Finalement, nous sommes partis, mon père et moi, ainsi qu'une vingtaine d'autres personnes des villages proches du nôtre.

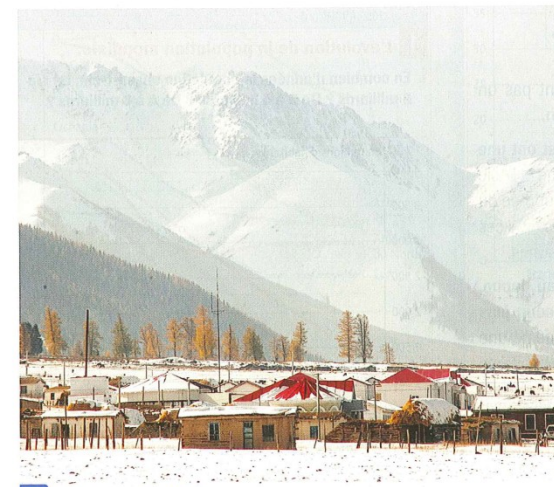
Dans les villages, la terre ne pouvait plus nous nourrir.

Partir pour Shanghai, c'était espérer trouver un travail, et aussi un salaire que l'on enverrait aux femmes et aux enfants restés au village.

D'après S. Fièvre, La Promesse de Shanghai, 2006.

4 La ville de Shanghai.

5 Un village du Xinjiang.

Questions

Mettre en relation les documents

- Doc. 1, 4 et 5** Quelles sont les densités de population des lieux photographiés ?
- Doc. 2 et 4** Citez la phrase du texte qui donne la raison du départ pour Shanghai.
- Doc. 2 et 3** Comment l'exode rural est-il montré sur la carte ?

Rédiger

- Rédigez un petit texte qui explique :
 - dans quel espace se concentre surtout la population chinoise ;
 - pourquoi cet espace accueille toujours plus de personnes.

NECHÁME SE INSPIROVAT?

DĚKUJI ZA POZORNOST